

RIKSANTIKVAREN
Postboks 1483 Vika
0116 OSLO

Dok.nr:	25/03139-2
Deres ref:	25/01130-5
Avdeling:	Kulturarv
Saksbehandler:	Håkon Kreilinger
Dato:	13.06.2025

Svar på høring - forslag til bevaringsstrategi for næringer og industriens kulturmiljø

Vi viser til oversendelse av 28.04.2025, med invitasjon til å gi høringssvar på forslag til bevaringsstrategi for næringer og industriens kulturmiljø.

Grunnet knapp høringsfrist var det dessverre ikke praktisk mulig å få forslag til bevaringsstrategier behandlet politisk i Finnmark fylkeskommune. Riksantikvaren gjør dette arbeidet på oppdrag av Klima- og miljødepartementet. Politisk behandling av slike strategier bidrar til kunnskapsutvikling og forankring på politisk nivå, også i kommunesektoren. Vi oppfordrer på generelt grunnlag, å gi tilstrekkelig tid til høringer, for å sikre politisk forankring.

Bevaringsstrategier med søkelys på industri- og næringshistorien er etterlenget i Finnmark. Finnmark fylkeskommune ser for seg at et generelt løft rundt denne typen kulturarv skjer gjennom arbeidet med strategien. I regionen er både materiell og immateriell kulturarv sårbar og skades av blant annet fraflytning, uvær og klimaendringer.

Et løft med nytt søkelys på næringer og industriens kulturmiljø er i tråd med regional plan for kulturminner og kulturmiljø i Finnmark 2017-2027. Planen er en felles plan for Finnmark fylkeskommune og Sametinget. I planen påpekes det blant annet at teknisk-industrielle kulturminner i regionen ofte ikke har noe formelt vern og ikke faller inn under noen egen strategi for bevaring:

Som i landet for øvrig, vitner tekniske og industrielle kulturminner om framveksten av det moderne Norge og om strukturelle endringer i samfunnet. I Finnmark finnes for eksempel spor etter skiferdrift, koppergruver og fiskeindustri. Kopperverket i Kåfjord i Alta kommune var i 1840 Norges største jern- og kopperverk regnet etter antall ansatte, og hadde stor betydning for den kvenske tilflyttingen til vestfylket. Altademningen og «nullpunktet» i Stilla er sentrale steder for den samepolitiske historien.

Det er behov for å utvikle strategier og prioriteringer for bevaring av krigsminner og teknisk-industrielle kulturminner.

Bevaringsstrategien favner bredt og er svært relevant for Finnmark. Deltemaene tar for seg områder og elementer vi kjenner igjen i fylket. Strategien og kommende handlingsplaner for denne må tilrettelegges for et bedre kunnskapsgrunnlag og et bedre vern av denne kulturarven.

Finnmark fylkeskommune har flere direkte innspill til bevaringsstrategi-utkastet og det videre arbeidet med dette temaet.

- **Urfolk og nasjonale minoriteter**

Dokumentet nevner viktigheten av å bevare urfolk og nasjonale minoriteters kulturarv. Ved Finnmarks nærings- og industrihistorie er det især viktig å sette søkelys på samisk, sjøsamisk og kvensk kulturarv. Dette er viktig for arbeidet videre. Det er positivt at et gjennomgående innsatsområde skal være urfolk og nasjonale minoriteter. I handlingsplanen må det komme tydelig frem hvordan dette innsatsområdet skal prioriteres og hvordan dette skal komme frem i videre arbeid med tema.

- **Kunnskap – Viktige utviklingstrekk i Norges nærings- og industrihistorie**

På side 16 i dokumentet beskrives viktige utviklingstrekk i Norges nærings- og industrihistorie, under avsnitt 6 omtales fisk. Her må også viktigheten av landbasert foredling/bearbeidelse av havressurser innarbeides.

Bearbeiding av ressurser fra havet på land er kanskje den viktigste delen av næring og den industrielle utviklingen langs kysten i nord. Dette er en svært viktig del av Finnmarks historie, med fysiske kulturmiljøer med hellegroper, hvalstasjoner, tørrfiskskjåer, filetfabrikker osv. bevart som viser hvordan denne grenen av sekundærnæringer har dominert utviklingen langs kysten i lang tid. Disse næringene blir viktige å fokusere på gjennom bevaringsstrategien. Dette gjelder også for store deler av kyst-Norge. Dette må konkretiseres og fremheves som del av bevaringsstrategiens kunnskapsdel.

- **Kunnskapsgrunnlag og dokumentasjon**

I strategien nevnes viktigheten av dokumentasjon som virkemiddel. Det er lite tilgjengelig helhetlig dokumentasjonsarbeid til denne typen kulturmiljøer i regionen. Til eksempel foreligger det ikke helhetlige registreringer av mineralutvinningslokasjoner i Finnmark fylke per nå. Et prosjekt med kartlegging av anlegg knyttet til hvalfangst er startet, men enda ikke fullført. Utarbeidelse av denne typen kunnskapsgrunnlag bør prioriteres i forbindelse med bevaringsstrategien. Dette bør innarbeides tidlig i handlingsplan ettersom det viktige dokumentasjonsarbeidet kan danne grunnlag for videre arbeider med temaene.

- **Utvikling og kartlegging av kompetanse gjennom bevaringsstrategien**

Under deltemaene ser vi at utfordringene fort blir faglig kompetanse. Det er nødvendig å tilrettelegge for et fagmiljø. Bevaringsstrategien berører et mangfold av fagområder. Finnmark fylkeskommune er opptatt av at handlingsplanen tilrettelegger for samling og utvikling av fagkompetanse, spesielt innen områder der vi ikke har kartlagt tilstrekkelig kompetanse tilgjengelig lokalt per nå. Finnmark ligger langt fra større etablerte fagmiljøer innen restaurering og liknende, og det er mangel på spesialkompetanse innen flere områder som strategien berører. Dette gjelder områder som rehabilitering av betong, stål, fartøy osv. Mye av kompetansen er nok tilgjengelig i regionen, men en kartlegging og et nettverk for samordning er nødvendig for å kunne bruke denne fullt ut. Samlinger som Kulturarv nords nettverksmøte for handverkere er et godt slikt initiativ. Finnmark fylkeskommune ønsker at handlingsplanen skal omfatte tilretteleggelse for etablering av fagmiljøer i Finnmark. Dette kan komme regionale og lokale fagmiljøer og byggenæringen til gode.

- **Finansiering og ressurser**

Finnmark fylkeskommune vil igjen understreke behovet for økonomiske virkemidler for å sikre bevaring av næringer og industriers kulturmiljøer. Dette kan inkludere tilskuddsordninger, støtte

til forskning og samarbeid med lokale aktører. Det er begrenset med ressurser tilgjengelig for denne typen kulturminner per i dag. Tilskuddsordningen tekniske og industrielle kulturminner («TIK») post 72 er et godt utgangspunkt og det å utvikle denne til en mer tilrettelagt og tydelig tilskuddsordning for næringer og industriers kulturmiljøer kan være en del av en god løsning. Det er også begrenset med ressurser i forvaltningen til å arbeide med bevaringsstrategien og kunnskapsgrunnlaget denne krever. Overførte nye føringer og oppgaver medfører behov for ressurser. Fylkeskommunen har per i dag ikke tilstrekkelig arbeidskapasitet til å påta seg nye oppgaver innen kulturmiljø-feltet uten å måtte gi slipp på andre ansvarsområder. Staten må tilføre mer ressurser om fylkeskommunene skal ivareta enda flere oppgaver og ta mer ansvar.

- **Fortsettelse av prosjekter fra «TIK»**

Ingen av de 15 prioriterte anleggene fra bevaringsprogrammet Teknisk-industrielle kulturminner (TIK) ligger i Finnmark fylke. Finnmark fylkeskommune har likevel tatt ansvar gjennom tilskuddsordningen og arbeidet med temaet, opparbeidet gode prosjekter som er kommet godt i gang. Noen av disse er avhengig av en mer forutsigbar tilskuddsordning og finansiering for å kunne planlegge og tilrettelegge for prosjekter. Det er derfor viktig at eventuelle endringer i tilskuddsposten gjennom bevaringsprogrammet må ta hensyn til eksisterende prosjekter. Tilskuddsforvaltning av denne typen prosjekter trenger forutsigbarhet og langsiktig stabilitet.

- **Potensial for gjenbruk, ombruk og ny bruk**

I Finnmark er det et stort potensial for gjenbruk, ombruk og ny bruk av kulturmiljøer innenfor bevaringsstrategiens satsningsområder. Dette gjelder områder innenfor alle de 3 deltemaene, men kanskje især bygningsmasse. Alt fra mindre fiskebruk og verft til større filetfabrikker og tørrfiskanlegg som står tomme i påvente av nye ideer. Vi ser det som positivt dersom bevaringsstrategien tilrettelegger for bruk.

For å sikre en god gjennomføring av strategien, må det settes av ressurser til kartlegging, istandsetting og kompetansebygging. Videre er det viktig at tilskudd til bevaringsprosjekter fortsetter, slik at viktige næringskulturmiljøer kan restaureres og brukes videre. Strategien er et viktig skritt mot å bevare den industrielle og næringshistoriske arven, men vi mener at det fortsatt er rom for forbedringer og presiseringer for å sikre at den blir enda mere relevant for hele landet.

Finnmark fylkeskommune ser frem til å se revidert bevaringsstrategi og til det videre arbeidet med handlingsplan. Vi ser frem til at nærings- og industrihistorien i Finnmark vil bli brukt, få et løft, bli bedre dokumentert og mer anerkjent gjennom strategien. Finnmark er under stadig endring og har ingen historie å miste.

Med hilsen

Marianne Pedersen
Avdelingsleder

Kristin Foosnæs
Spesialrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen signatur

Mottakere:
RIKSANTIKVAREN

Kopi til:
Næring